

EŞİT KÖŞE

Güldemin DARBAŞ

BİR 8 MART DAHA GEÇTİ...PEKİ NE DEĞİŞTİ?

Yıl 2026. Birleşmiş Milletler'in 2030 yılına kadar gerçekleştirmeyi amaçladığı 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefi'nden biri, listenin 5. sırasında yer alan "toplumsal cinsiyet eşitliği" hedefidir. Bu kapsamda her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılması; kadınların ve kız çocuklarının güçlendirilmesi, eşitliğin sağlanması ve şiddetin sona erdirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak 2030'a yalnızca dört yıl kaldı. Zaman hızla daralırken, bu yolda ne kadar mesafe alınabildi?

Bugün dünyada kadınların karşı karşıya olduğu en büyük sorunların başında ne yazık ki hâlâ şiddet gelmektedir. İstatistiklere yansıyan vakaların önemli bölümünü fiziksel ve cinsel şiddet oluşturmaktadır. Buna ekonomik ve psikolojik şiddet de eklendiğinde, kadınların omuzlarındaki yükün ne denli ağır olduğu açıkça görülmektedir.

Şiddetle mücadelede Türkiye'de ve dünyada önemli yasal düzenlemeler bulunsa da, veriler sahadaki uygulamaların; şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve caydırıcılık açısından hâlâ tartışmalı olduğunu göstermektedir.

Şiddetin nedenleri incelendiğinde, bunun yalnızca bireysel davranışlardan kaynaklanmadığı; kadını hâlâ ikincil konumda gören, emeğini, bedenini ve özgürlüğünü görünmez kılan ataerkil zihniyet yapılarıyla yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Bugün de farklı eğitim düzeylerinden bireylerin düşünce dünyasında varlığını sürdüren kültürel kalıplar, kadınların ikincil konumunu her gün yeniden üretmektedir.

2030 yılına dört kala, kadınların mücadele ettikleri yapısal sorunlardan bir diğeri, fırsatlara sınırlı erişim ve ev içi sorumluluğudur. Çocuk, yaşlı ya da hastalara bakım veren kadınların ciddi anlamda fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan zorlandıkları gözlenmekte, iş ya da kişisel gelişimlere yeterli zamanı ayıramadıkları, yeteri kadar dinlenemedikleri ve beslenemedikleri gözlenmektedir.

Kadınların önemli sorunlarından bir diğeri ise istihdam sorunudur. Bugün hala pek çok kadın işsizlikle mücadele etmekte, iş yerinde mobbing ve taciz vakalarıyla uğraşmak zorunda kalmakta, iş güvencesi vermeyen özel sektörde çalışmaya mecbur bırakılmaktadır. Ekonomik şiddetin bir başka boyutu ise, eşit işe eşit ücret alamamaktır. Kadınlar, özellikle özel sektörde bir çeşit asistan gibi konumlandırılmakta ve erkek meslektaşlarıyla aynı unvanla çalıştırılsa bile aynı maaşı alamamaktadır. Bu sorunun bir başka boyutu da cam tavanlar ve cam duvarlardır. Belli bir aşamaya kadar gelen kadınlar, liyakat sahibi olsa da üst yönetim kademelerine ulaşamamaktadır.

Kadınların mücadele alanlarından bir diğeri ise temsildir.

Siyasette, karar alma mekanizmalarında, akademi ve yönetim kademelerinde kadınların sayısı hâlâ arzu edilen düzeyde değildir. Oysa kadınların yaşamını doğrudan etkileyen kararların alındığı masalarda kadınların bulunması, demokratik toplumların temel gereğidir.

Şüphesiz, tarihsel açıdan bakıldığında kadınların insan hakları mücadelesi, 17. yüzyılda tekil ve cılız seslerle görünür olmaya başlamış; 18. yüzyılda düşünsel düzlemde temellenmiş, 19. yüzyılda ise örgütlü bir niteliğe kavuşmuştur. 19. yüzyılın sonları ile özellikle 20. yüzyılın başlarında ise bu mücadelenin önemli kazanımları ortaya çıkmıştır. Kadınların özellikle 19. yüzyıldan itibaren yürüttükleri eşitlik mücadelesi, başlangıçta daha çok hukuki ve siyasal hak eşitliği ekseninde şekillenmiş olsa da, günümüzde feminist hareketin odağında toplumsal cinsiyet rollerini sorgulama, güç ilişkilerini eleştirme, beden, emek ve temsil üzerindeki denetimi tartışma, şiddet, ayrımcılık ve dışlanmaya karşı mücadele etme ve farklı kadın deneyimlerini görünür kılma gibi daha geniş bir perspektif bulunmaktadır. Bugün kadınlar kamusal yaşamın her alanında yer almakta; siyasette, eğitimde, akademi ve sanatta güçlü biçimde varlık göstermektedir.

Her 8 Mart'ta benzer sorunların yeniden gündeme gelmesi, çoğu zaman "hiçbir şey değişmiyor" duygusunu da beraberinde getirmektedir. Oysa toplumsal dönüşümler, insan ömrünün hızında değil, daha derin ve daha yavaş süreçler içinde gerçekleşmektedir. Nasıl ki deniz dalgaları, sürekli ve sabırlı bir hareketle en dayanıklı kayaları bile zaman içinde aşındırıyor; ya da levha hareketleri insan zaman algısıyla hissedilemeyecek kadar yavaş ilerleyerek binlerce yıl içinde yeni kıtalar ve okyanuslar oluşturuyorsa, toplumsal değişim de benzer bir süreklilik içinde ilerlemektedir. Bugün görünür olmayan küçük kırılmalar, uzun vadede kadınların yaşamında önemli kazanımlara dönüşmektedir. Bu nedenle değişimin yokluğu değil, çoğu zaman görünmezliği yanıltıcıdır.

8 Mart, bu mücadelenin önemli sembollerinden biridir. Dayanışmayı, direnci ve değişim iradesini hatırlatma; sorunları ortaya koyma kadar kazanımları ve başarıları da görünür kılma; teslimiyete değil, karşı durmaya çağrı günüdür. Tarih göstermiştir ki kadınların sesinin yükseldiği toplumlarda demokrasi güçlenmiş, adalet duygusu derinleşmiş ve yaşam kalitesi artmıştır. Bundan sonra da atılacak her küçük adım, geleceğin daha eşit ve daha özgür dünyasına katkı sunacaktır. Eşitlik bir temenni değil, gerçekleştirilebilir bir hedeftir. Kadınların hak ettiği yeri aldığı bir dünya ise herkes için daha yaşanabilir bir dünya olacaktır.